

OHRANITEV SAMOSTOJNOSTI ANDRAGOŠKEGA CENTRA SLOVENIJE

Dr. Zoran Jelenc

1. **V celotni shemi in sistemu vzgoje in izobraževanja je izobraževanje odraslih še zmeraj zapostavljeno področje**, kar se zrcali:
 - v **pomanjkljivi sistemski ureditvi**, ki se kaže v neenakopravnosti tega področja v primerjavi s privilegiranim področjem izobraževanja otrok in mladine pri upravljanju, zakonski ureditvi, financiranju, razvitosti omrežja izvajalcev in programov ter infrastrukture;
 - v splošnem **prepričanju javnosti, da je v praksi treba prednostno obravnavati vzgojo in izobraževanje otrok in mladine**, potem pa – če še kaj ostane (denarja, časa, volje, drugih možnosti itn.), lahko pride na vrsto tudi izobraževanje odraslih.
2. Opisani slab položaj izobraževanja odraslih v Sloveniji je v živem nasprotju s tem, kar potrebujemo v današnjem času. **Tehnološki razvoj, spoznanja o razvoju in potrebah družbe in človeka zahtevajo povsem drugačno vlogo in položaj izobraževanja odraslih**. Na verbalni ravni se mu to tudi priznava, saj **govorimo o družbi, ki temelji na znanju, o vseživljenjskem in nenehnem učenju, za vse to pa je potrebno razvito izobraževanje odraslih**. Znanje in inovacije so podlaga in temeljni pogoj vsakega razvoja, pri čemer največkrat to poudarjamo, ko govorimo o gospodarskem razvoju.
3. Ko primerjamo te zahteve z uvodoma opisanim neustreznim položajem in možnostmi razvoja in uveljavljanja izobraževanja odraslih, se nam izkaže, da **potrebe in realnost v Sloveniji niso usklajeni. Logičen zaključek: potrebujemo močno in razvito ter avtonomno izobraževanje odraslih**. Za takšno izobraževanje odraslih se potegujeta znanstvena disciplina andragogika in njena v praksi delujoča stroka – izobraževanje odraslih. Na teoretični ravni jo zastopa Oddelek za pedagogiko in andragogiko Filozofske fakultete (dolgo časa je trajalo, da je Oddelek v svoj naslov včlenil besedo andragogika) na praktični pa naša edina razvojno-raziskovalna ustanova ne tem področju – Andragoški center Slovenije (ACS). Oboje sta dosežka zadnjih dvajsetih let.
4. Ta dva dosežka sta pogoj za nadaljnji uspešen razvoj izobraževanja odraslih. Seveda, če delujeta optimalno; o tem bi lahko govorili:
 - če bi imela **andragogika samostojne programe** in številčno dovolj močno katedro na Filozofski fakulteti; in
 - če bi imel **ACS takšno strukturo dejavnosti in organizacijskih enot, ki bi omogočale tako samostojno raziskovalno dejavnost kot tudi učinkovito odzivanje na razvojne potrebe**, z enotami za izobraževanje andragogov, informiranje in svetovanje ter informacijsko in promocijsko dejavnost; navedena področja dejavnosti morajo biti med seboj vsebinsko in organizacijsko dobro povezana.
5. Čeravno je ACS dosegel sorazmerno dobre uspehe, njegov dozdajšnji razvoj ni bil optimalen in je še zmeraj ustanova, ki svojega optimuma ta čas ne dosega. K temu so pripomogli tudi nekateri ukrepi domicilnega ministrstva (za šolstvo in šport, če ga poimenujemo s starim imenom). Nekaj podatkov o tem:
 - ob ustanovitvi je imel ACS dovolj razvito raziskovalno dejavnost, ki je bila sposobna konkurirati na razpise tedanjega Ministrstva za znanost in tehnologijo in izpeljevati s sorazmerno velikim deležem (več kot 30 %) tudi znanstveno-raziskovalno dejavnost;

- ta dejavnost je bila skoraj povsem ukinjena ali zmanjšana na minimum, ko je ACS postal – po sprejetju ZOFVI v l. 1996 – svetovalna služba Ministrstva za šolstvo in šport in je postajala čedalje bolj odvisna od financiranja s strani Ministrstva;
- podrejanje MŠŠ je iz leta v leto bolj slabilo avtonomnost ACS;
- **namesto, da bi Ministrstvo krepilo strokovno avtonomnost ACS, predlaga zdaj njegovo ukinitev kot samostojne institucije za področje izobraževanja odraslih; vključitev v združeni inštitut za vzgojo in izobraževanje pomeni razbitje celote in povezanosti osebja v njej ter izgubo identitete in pripadnosti izobraževanju odraslih.**

6. Zaradi razlogov, navedenih v 1. In 5. točki, **nima ACS v združenem inštitutu nikakršnih možnosti za nadaljnji razvoj niti celo za golo preživetje kot razvojno-raziskovalno središče za področje izobraževanja odraslih.** V takšnem inštitutu:

- **bo pozornost usmerjena predvsem v vzgojo in izobraževanje, še natančneje rečeno šolanje otrok in mladine;** to je nedvoumno razvidno iz dozdajšnjih konceptov delovanja inštituta, ki je v prvem načrtu nosil celo ime šolnika Blaža Kumerdeja;
- **se bo razkrojila komajda vzpostavljena celota, namenjena razvijanju izobraževanja odraslih v Sloveniji.**

Takšne napovedi dokazujejo primeri iz preteklosti in sedanjosti:

- v nekdanjem Zavodu RS za šolstvo, ki je nastal po združitvi Zavoda za napredek šolstva SRS z Zavodom LRS za strokovno izobraževanje (in njegovega predhodnika Zavoda za izobraževanje odraslih), je sorazmerno močna skupina za izobraževanje odraslih po nekaj letih delovanja razpadla, čemur je botrovala tudi tedanja neustrezna politična usmeritev, imenovana 'usmerjeno izobraževanje';
- med posledicami te 'reformne izobraževanja' je bil tudi 53 odstoten upad vpisa odraslih v srednje šole v nekaj letih po začetku reforme, v začetku 60-tih let prejšnjega stoletja;
- zdajšnje **Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport je odvzelo izobraževanju odraslih še tisto malo avtonomije, ki jo je imel,** ko je – vsaj po imenu – imelo svojo organizacijsko enoto – Sektor za izobraževanje odraslih; **zdaj izobraževanje odraslih vodi Sektor za višje šolstvo in izobraževanje odraslih.**

Nauk iz teh zgodb: **v šolskih strukturah 'potegne izobraževanje odraslih zmeraj krajši konec'.**

7. **Še edini razlog, ki bi na neki način opravičeval združitev ACS z drugimi javnimi zavodi, bi lahko bilo skupno izhodišče – vseživljenjskosti učenja.**

A ta hitro pade, če pogledamo načrtovano organiziranost združenega inštituta. Njegovo izhodišče nista dve relativno samostojni področji vzgoje in izobraževanja, kot sta izobraževanje otrok in mladine (začetno izobraževanje) in izobraževanje odraslih (nadaljevalno izobraževanje), ki sta komplementarni in tvorita kontinuiteto vzgoje in izobraževanja skozi vse življenje. Inštitut temelji na prioriteti šolskega in formalnega izobraževanja, izobraževanje odraslih pa je v njem postranske zadeva, ki je tudi v šolskih shemah narisana kot ozka črtica ob strani šolskega sistema. Tudi vseživljenjskost učenja je v Sloveniji strategija na papirju, saj MŠŠ ni čutilo potrebe, da naredi operativni program za njeno izpeljavo, Strokovni svet za vseživljenjsko učenje, ki ga je ustanovilo ministrstvo, pa se je v štirih letih od ustanovitve sestel le enkrat.

Izobraževanje odraslih, ki kljub sorazmerno uspešnemu razvoju v ACS še ni preseglo stopnje razvijajočega se področja, bi v novem inštitutu kaj hitro zamrlo. Ni pričakovati, da bi vodstvo inštituta in tudi Ministrstvo imela do njega drugačen odnos kot ga ima Ministrstvo in šolstvo zdaj in da bi mu pomagala krepiti njegovo avtonomnost v kot jo

kljub temu imata zdaj; skupno izhodišče – **vseživljenjskost učenja** – **bi se še enkrat izkazalo kot leporečje.**

8. **Zgledi iz tujine nam dokazujejo, da tam, prav zaradi resničnega upoštevanja vseživljenjskosti učenja, delujejo zelo uspešni, samostojni inštituti za izobraževanje odraslih.** Najbolj zgleden primer je NIACE – National Institute for Adult and Continuing Education, ki ima vpliven položaj tako v Veliki Britaniji kot tudi v Evropi. Če bi kdo predlagal, da se poveže v skupen inštitut za vzgojo in izobraževanje, bi s tem izzval samo posmeh in začudenje, za fizično združitev v nek velik inštitut za vzgojo in izobraževanje pa ne bi videli nobenega pametnega razloga. Podobno lahko rečemo za skandinavske države, Nemčijo, Irsko in druge, kjer imajo samostojne inštitute za izobraževanje odraslih.
9. Današnje razmere niso naklonjene magalomanskim organizacijam (superinštitutom, megapodjetjem). Uspešnost bolj kažejo manjše, specializirane organizacije, ki so s svojo ponudbo in sledenjem razvoju bolj gibljive, kar jim omogoča tudi inovativnost in uspešnost.
10. Fizično združevanje institucij v današnjih razmerah ni potrebno, saj razvita informacijska in komunikacijska tehnologija omogoča povezovanje tudi fizično ločenih organizacij in enot.

Kdo bo odgovoren za neuspešnost projekta združevanja: minister dr. Žiga Turk ali državna sekretarka g. Mojca Škrinjar, ki vodi projekt?

Za ta projekt si že zdaj oba zaslužita nezaupnico.

Ljubljana, 15. novembra 2012